

TOMTEN N:R 4 I 3:DJE KVART. KLÄDPRÄSSAREN I NORDSTADEN I GÖTEBORG.

Teckningen I. här nedan är en situationsplan av ifrågavarande tomt, utvisande huru tomten var bebyggd innan rivning och grundgrävning för nybyggnaden påbörjades våren 1927.

Teckningen II. på nästa blad visar vid grävningen funna ränder av åldriga anordningar på platsen, betecknade med svart färg.

Nederst på papperet synes en brunn, byggd av gråsten. Brunnen var täckt med en stenplatta och över den hade senare uppförts en mur i det rivna gamla gårdshuset. Brunnens botten låg på +10.40, alltså på vassbotten*) (se nedan) och dess överkant på +11.90 meter över stadens 0-plan.

Därovanför synes en samling pålar, nedslagna i leran ovanpå den gamla vassbotten. Pålarna voro c:a 1.20 meter långa, med en diam. av 16 - 17 cm. Till större delen voro de västa i nedre ändan. Pålarnas främsta övre ändar hade ett höjdläge av +12.00 m. Grunden till nämnda gamla gårdshuset hade framdragits igenom pålningen.

Längst upp på papperet synes ett antal i marken nedgrävda garverikar. De hade alla ungefär samma höjdläge. Det kar, som förts till Göteborgs Museum, på teckningen märkt M, hade sin underkant på +11.40 m. Några av karn hade ersatt äldre sådana och dessas bottnar lågo kvar under de funna karn.

Den gamla vassbotten kvarlåg under en senare påfyllnad, som bestod av svart matjord, här och där med lerinblandning; det hela starkt komprimerat. Vassbotten hade en tjocklek av 0.35 meter; dess vågräta översida låg +10.40 över stadens 0-plan.

Tomtmarkens nuvarande medelhöjd är österut +13.00 m. med ringa fall mot väster.

Enligt uppgift från Göteborgs Hamnkontor kan högvattnet nu uppnå +11.60 m. vid Lilla Bommen.

I den gamla matjorden funnos en del skärvor av keramik och ett Carl XI:s mynt. Myntet låg i fyllnadens botten vid schaktets mitt. Dessutom såg man en del kreatursskallar och kohorn, de senare mest samlade i hundrat ett litet stycke från karn. I sydvästra hörnet av schaktet funnos några gethorn.

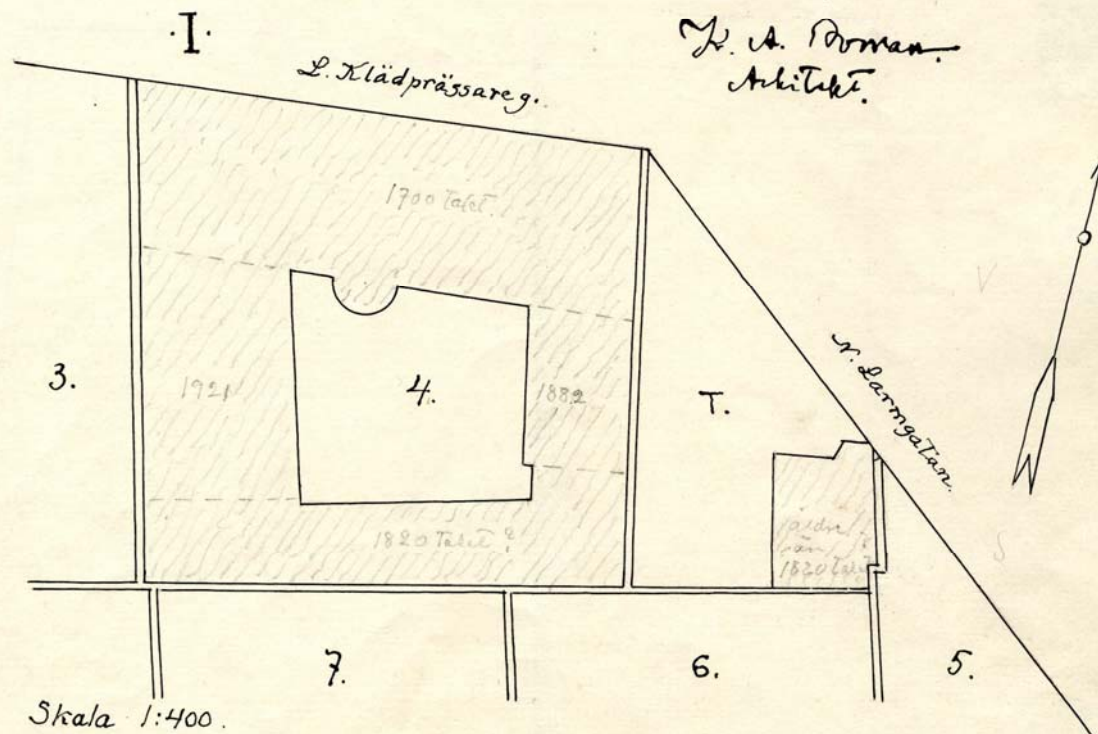
I schaktets västra del låg på vassbotten en träbotten av entums bräder, med stor utsträckning, även in under grammens grundmur. Allt trä, som låg helt inbäddat i jordfyllningen, var friskt.

Nu rivna eller kvarstående byggnader äro angivna med röda länjer och röd kantfärg. Grundschaktets omfång betecknas med blå linje och blå kantfärg.

*) sjöbotten.

Göteborg i juni 1927.

K. A. Roman
Arkitekt.

Tomtdelen T har förr ingått i tomt n:r 6 men tillhör nu n:r 4.

II.

Skala 1:100.

← L. Klädprässaregät.

N. Larmgatan.

Gård.

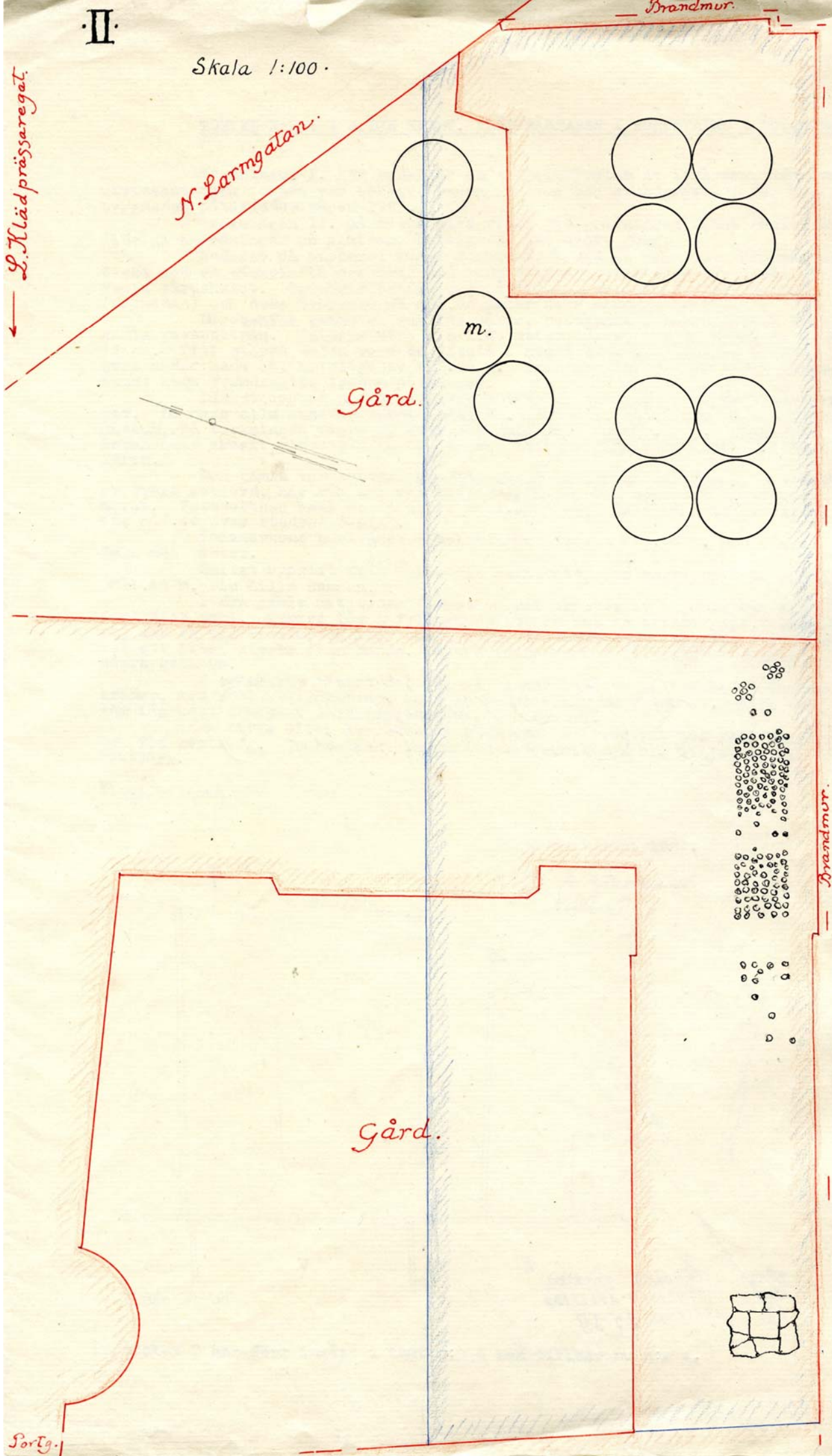
m.

Gård.

Brandmur.

Brandmur.

Porlg.

Lilla
Klädprässare-
gatan.

DEL AV TOMTEN NR 4 I 3:DE KVART. KLÄDPRÄSSAREN.
I NORDSTADEN I GÖTEBORG. - F.D. 10DE ROTEN N:5. 1-3 -
Tomtdelen har fordom ingått i Tomten Nr 6.

Teckningen utvisar ungef. läget av vid grundgrävning nu funna, i marken med-
grävda gravrikar.

Grundskaftets omfång betecknat med röd gränslinje, karnen prickade.

In i samband med grävningen riven äldre tegelbyggnad (smedja) är utmärkt
med streckprickade linjer.

Karet M uppgrävs för Glyks museum.

Några av karnen ha ersatt äldre sådana, vilkas bottenar kvarlägo under
de funna karnen.

SKALA. 1:100.

Karets M underkant +11,40 över stadens
o-plan. Enl. uppmät från Hamnkontoret
kan höjdatomet nu uppnå +11,60 vid Lilla
Bommen. Tomtmarkens n.v. medelhöjd
+13,00.

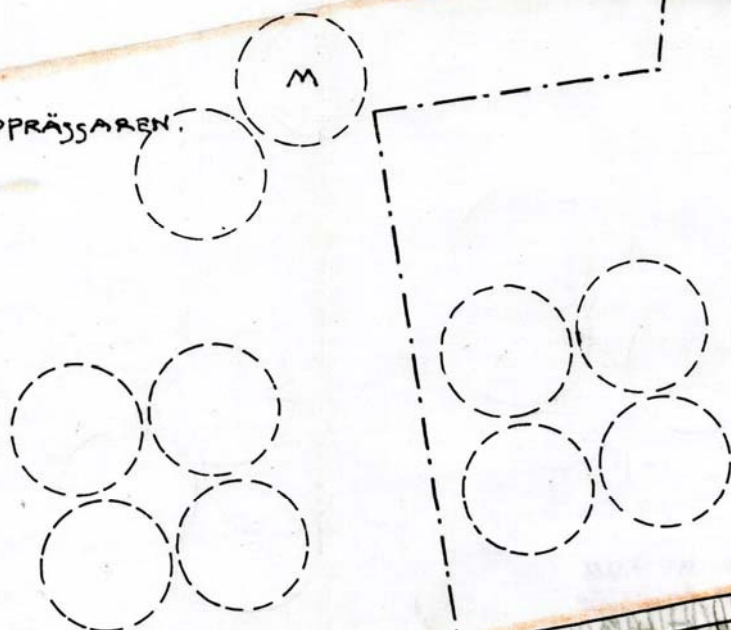
Norra Långgatan.

Byggnad från 1700-talet

f.d. O.P. Anderssons spritfabrik

Brandmur

TOMT. N:R. 4 I 3: KVART. KLÄDPRÄSSAREN.

TOMT
N:5.

TOMT. N:R. 6.
(F.D. N:51 & 52 A. i. 9 ROTEN.)

Gly d. 23/3 1927.
K.A. BOMAN. ARKITEKT.

Historiska Avdelningen

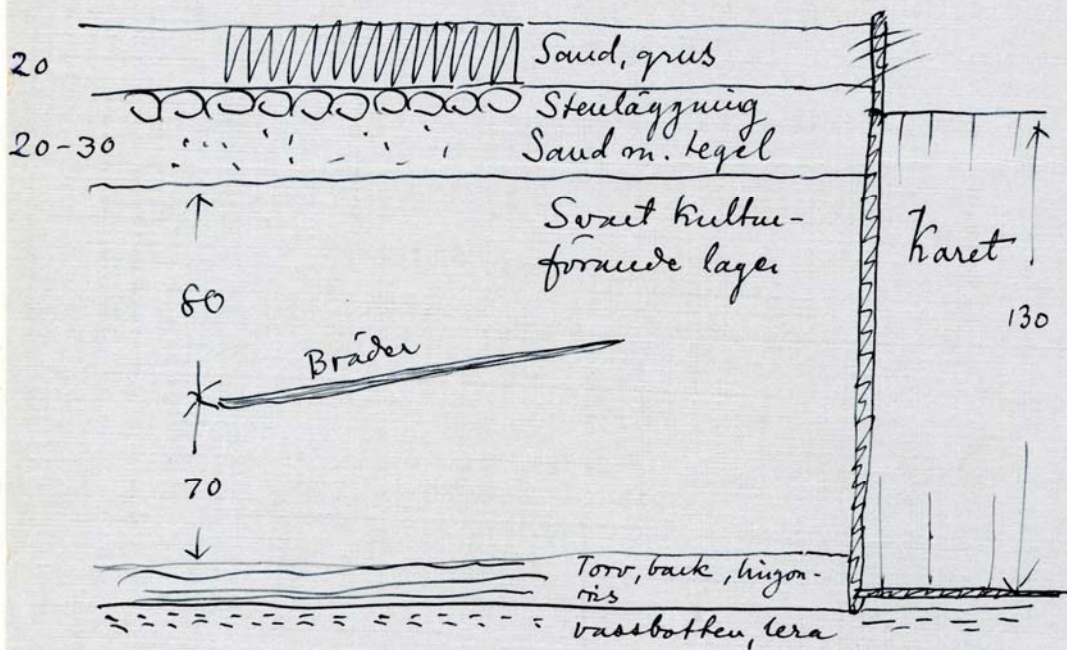
Göteborg

Lilla Klädpressargatan 7

Lagerföljden på tomten vid Lilla Klädpressargatan

x. n. 7.

På 60 cm:s djup påträffades glas med nypor
" 70 " " bockhorn

Sv. + Kj. 1927.

Historiska Avdelningen

Göteborg.

lilla Klädpressaregat. 7.

Garverikar från lilla Klädpressaregatan nr 7.

11.7 cm bred

Ob!

kan denna bild göras
lite ljusare.

se sida 53

927

Historiska Avdelningen

Göteborg

Lilla Klädpressargatan 7.

Göteborg. 10 Roster 1-3.

1723 ^{2/} Linnvävare Lander Sprecher ^{3/} Klädmakare Lars Svensson

1728 ^{3/} Daniel Floberg bokare

1740-1750 ^{2/} D:

1740 ^{3/} Klädvävarare Jonas Apelman

1741-42 ^{3/} Fabrikör Jacob Schultz

1743-1768 ^{3/} Fabrikör, Kallunstryckare Fred. ~~E.~~ ^{E.} Nilsson

1769-1850 ^{2/} Färgare Sigmund (Fredrik, Antas och S. N.)

1850 Nor G. N. S. kvarn

1855 Färgerifabrikör Willow

1858 f. d. ^{2/} ^{2/}

1860 " " "

^{2/} f. o. m. 1810, 1-3.

Intressant fynd vid Norra Larmgatan.

**100-åriga garvarekar, resterna av ett
skrågarveri, funna vid grundgrävning.**

**O. P:s spritfabrik riven — ett mejeri kommer
i stället.**

G. T. 20-3-27

Enligt vad Göteborgs-Tidningen erfarit, har man i dagarna vid grundgrävningar för en nybyggnad inne på gården till nr 7 Lilla Klädpresaregatan, i hörnet av Norra Larm- och Lilla Klädpresaregatorna, gjort ett ganska intressant fynd, i det att man här påträffat ett stort antal gamla garvarekar, vilket tyder på, att på platsen i forna dagar legat ett större garveri.

På gården i fråga har sedan något hundra år tillbaka O. P. Anderssons gamla brännvinsdestilleringsverk varit beläget, men på de senare åren har lokalen använts av en margarinfabrik. Nu skall spriten och margarinet efterföljas av — mjölk. Spritfabriksbyggnaden är nu riven, och man håller som bäst på att avröja området, där en större, modern mejeribyggnad i tre våningar skall uppföras. Det är Arla mjölkdistribueringsaktiebolag, som här skall skaffa sig nya lokaler i stället för de hittillsvarande vid Andra Långgatan, vilka visat sig vara för trånga.

När man rivit ner spritfabriken och började gräva i grunden, stötte man här och där på hårda föremål, som gjorde motstånd. Man fortsatte med spadar och spett och snart avtecknade sig stora runda anordningar, som vid närmare undersökning befunns vara träkar, 2 meter djupa och med 2½ meters diameter. Av allt att döma är det garvarekar, och troligen är det garvsyra som konserverat dem, så att

de kunnat bevaras så länge, i över hundra år. Man har hittills påträffat ett 10-tal kar, av vilka några redan tagits upp och fraktats bort till "Fyllet" på Gullbergsvass.

G. T. har vänt sig till professor Gösta Bodman, vilken som bekant är expert i fråga om det äldre Göteborgs industri, rörande hans mening om saken. Professor Bodman hade fått underrättelse om fyndet, men hade ännu icke varit i tillfälle att besöka platsen för att titta på karn. Han hade sig bekant att i början av 1800-talet ett garveri var beläget i hörnet av Kronhus- och Norra Larmgatorna. Nu har visserligen fyndet gjorts i hörnet åt Lilla Klädpresaregatan, men det kan ju tänkas att anläggningen sträckte sig över hela kvarteret med baksidan åt sistnämnda gata. Är denna beräkning riktig, så torde det vara fråga om ett garveri, som ägdes av en person vid namn Hallberg i början av förra århundradet. Detta var icke något industriföretag, utan ett gammalt skrågarveri. När verksamheten upphörde, brydde man sig inte om att ta upp karn, utan fyllde dem med jord. Sådana ha de nu också påträffats. Antagligen var platsen för över 100 år sedan icke belägen så långt ifrån vatten som nu är fallet. Vallgraven gick fram, där Nils Ericssongatan nu ligger. Ett garveri har behov av att ligga nära något vattendrag.

G. T. 20/3 1927.

Historiska Avdelningen

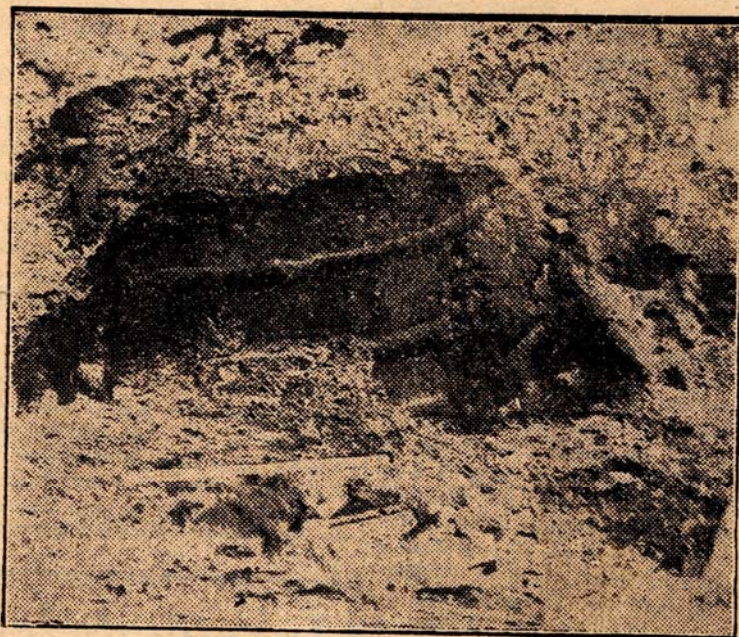
Göteborg

Lilla Klädpresaregatan 7.

Garvarkar från 1700-talet funna i Göteborg.

G.M.P. 21.3.27 21.3.1927

Intressant fynd vid grundgrävningarna
vid Norra Larmgatan.

MÄRKENA EFTER ETT DELVIS UTGRÄVT KAR.

I hörnet av Norra Larmgatan och Klädpresaregatan, där O. P. Anderssons brännvinsdestilleringsverk en gång för icke så länge sedan varit att finna, pågå nu som bäst grundläggningsarbetena för en större mejeribyggnad i tre våningar, vilken uppföres för mjölkdistribution A. B. Arlas räkning — bolaget hittillsvarande lokaler vid Andra Långgatan ha blivit för tränga.

Under de grävningar, som blivit en följd av dessa husbyggnadsarbeten, har man emellertid gjort ett särdeles intressant fynd: en samling garvarkar från slutet på 1700-talet. De mätta era 2,5 meter i diameter och äro 2 meter djupa. Samtliga voro då de anträffades i grunden till den forna spritfabriken synnerligen väl bibehållna, och troligen är det väl garvsyran, som bevarat dem så väl.

Professor Gösta Bodman, som underåtats om fynden, har i huvudsak kunnat konstatera följande:

År 1790 ägdes ifrågakvarnande tomt av en göteborgare vid namn Karl Fredrick

Signeul, vilken i ett här uppfört hus drev färgerirörelse till sin död 1824. Hans änka fortsatte i tre år efter mannens död, varpå rörelsen övergick till en hr Apelquist, vilken verkade till 1844. Så tog hans änka vid och höll uppe driften till 1846. För ett färgeri var belägenheten den tiden utmärkt — vattenförbindelsen mellan Gustavus Rex och Johannes Rex gick fram i nuvarande Norra Larmgatan.

Men något färgeri kunna dessa kar inte ha tillhört, den saken är inte svår att bevisa.

Så långt man alltså nu kan se, slutar professor Bodman, ha karen ingått i ett garveri, som drivit sin rörelse här före 1790. Karen äro sålunda minst 130 till 140 år gamla.

De kar, som framgrävts, ha fraktats ut till 'Fyllet' på Gullbergsvass, där de redan gått förgängelsen till mötes. Andra kar äro emellertid fortfarande under utgrävning. Vår fotografi visar märkena efter ett delvis utgrävt — man ser tydligt ringarna efter tunnbanden.

G.M.P. 21.3.1927.